

Felszín alatti vizek védelme Európában

AZ ÚJ FELSZÍN ALATTI VÍZ IRÁNYELV – AZ EU SZABÁLYOZÁSI KERET STABILIZÁLÁSA

víz

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

környezet

Felszín alatti vizek védelme Európában

AZ ÚJ FELSZÍN ALATTI VÍZ IRÁNYELV – AZ EU SZABÁLYOZÁSI KERET STABILIZÁLÁSA

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Ez a kiadvány ingyenesen rendelkezésre áll, amíg a készlet tart, a következő címen :

Európai Bizottság

Környezetvédelmi Főigazgatóság
Tájékoztatói Központ (BU-9 0/11)
B-1049 Brüsszel

<http://bookshop.eu/>

Photos credits:

© Photodisc: pages 10, 32.
© DigitalVision: pages 18, 19.
© IStockPhoto: pages 1, 7, 8, 9, 11, 15, 24, 29, 31, 34, 35.
© European Parliament: page 23.
© European Commission: page 25.

**Europe Direct is a service to help you find answers
to your questions about the European Union**

**New freephone number:
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Certain mobile telephone operators do not allow access to 00 800 numbers or these calls may be billed.

A great deal of additional information on the European Union is available on the Internet. It can be accessed through the Europa server (<http://ec.europa.eu>).

Cataloguing data can be found at the end of this publication.

Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008

ISBN 978-92-79-09822-2

© European Communities, 2008

Reproduction is authorised provided the source is acknowledged.

Printed in Spain

Újrahasznosított papírra nyomtatva, amely elnyerte az EU grafikai célra szánt papírnak járó öko címkéjét
(<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>)

Tartalomjegyzék

Előszó.....	6
1. Bevezetés	7
2. Miért kell új Felszín alatti víz irányelv?	9
2.1. A felszín alatti vízre vonatkozó EU jogi szabályozás rövid története....	9
2.1.1. Az első irányelv (1980).....	9
2.1.2. Értékelés (1982)	10
2.1.3. Egy felszín alatti víz akcióprogram (1996)	10
2.2. A szakma politikai összefüggés	11
2.2.1. A felszín alatti víz a Víz keretirányelvben	11
2.2.2. Egyéb vonatkozó irányelvek.....	17
2.3. A konzultációs folyamat	20
2.3.1. A Bizottság javaslata	20
2.3.2. Hatásvizsgálat	20
2.3.3. A CIS Felszín alatti víz munkacsoport	21
2.3.4. A politikai tárgyalás	23
3. Az irányelv építőelemei	24
3.1. Általános bevezetés	24
3.2. Jó kémiai állapot	25
3.3. Trend azonosítás és visszafordítás.....	26
3.4. A szennyezés megakadályozására vagy korlátozására szolgáló intézkedések	27
4. A hatékony végrehajtás felé.....	29
4.1. VKI mérőföldkövek	29
4.2. Az új irányelv különleges mérőföldkövei.....	31
4.3. Támogató útmutatók – végrehajtási együttműködés	31
4.4. A kutatás támogatása	32
4.5. Kapcsolat a nemzetközi szövetségekkel és programokkal.....	34
5. A következő lépések	35

Előszó

Régóta tudjuk, hogy a felszín alatti vizeket védeni kell. Az erre irányuló erőfeszítéseink azonban hosszú ideig nélkülözték az átfogó tervezést, mivel nem létezett olyan jogi eszköz, amely az Európai Unió egész területén összehangolt cselekvést biztosított volna. A felszín alatti vizekre vonatkozó legelső irányelv (80/68/EGK irányelv) korlátozott alkalmazási körrel bírt, mivel kizárólag az ipari és városi forrásokból származó anyagok kibocsátásának ellenőrzésére irányult. A mezőgazdasági és ipari forrásokból származó diffúz szennyezés ellenőrzését célul kitűző irányelvek csak később születtek meg.

A felszín alatti vizeknek szentelt, 1991. november 26-án és 27-én Hágában megrendezett miniszteri szintű szeminárium az Európai Unió területén lévő felszín alatti vizek hosszú távú, mennyiségi és minőségi romlását megakadályozó cselekvési program kidolgozására szólított föl. Ennek első eredményeként a Bizottság 1996-ban elfogadta a felszín alatti víz cselekvési programról szóló közleményt, ami beépült a négy évvel később elfogadott Vízkeretirányelvbe (2000/60/EK). A felszín alatti vizek ekkor váltak először egy integrált vízgazdálkodási rendszer részévé, amely a környezet e lényeges alkotóelemének valójában természetes közegét alkotja. A Vízkeretirányelv a felszín alatti vizeket a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek részévé teszi, és a (felszín alatti) víztestek lehatárolásához, gazdasági elemzéséhez, jellemzéséhez (a terhelések és a hatások elemzése), a felügyelethez és az intézkedési programok megtervezéséhez világos célpontokat tűz ki annak biztosítása érdekében, hogy 2015 végére elegendő mennyiségben legyen található jó kémiai állapotú felszín alatti víz.

A keretirányelvet azután, 2006. december 12-én, egy azt kiegészítő leányirányelv elfogadása követte, amely további technikai szabályokat határoz meg (a felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről szóló 2006/118/EK irányelv).

Most a Vízkeretirányelv és leányirányelvének gyakorlati végrehajtási szakaszába lépünk. Az elkövetkező két évben kulcsfontosságú célkitűzések megvalósítása várható, a legfontosabb ezek közül az első vízgyűjtő-gazdálkodási tervek (2009-2015) kidolgozása lesz. A felszín alatti vizek esetében sajátos intézkedések is várhatók, hiszen a tagállamok többek között kötelesek 2008 végéig „küszöbértékeket” (minőségi előírásokat) megállapítani. Az átfogó uniós jogszabálykeret szilárd alapokra helyezett végrehajtása nagymértékben függ majd a tagállamok, az ágazatok és szaktudományok közötti információcsera javulásától. Mivel a Vízkeretirányelv rendelkezéseinek közös értelmezése alapvető annak legjobb és leghatékonyabb módon történő végrehajtásához az EU egész területén, egy iránymutatás és egyéb kiegészítő dokumentumok készítése folyamatban van. E broszúra a végrehajtási folyamat része kíván lenni azzal, hogy felvilágosítást nyújt a felszín alatti vizek védelmének jogszabályi keretéről, és megvilágítja azokat a főbb gyakorlati intézkedéseket, amelyek meghozatala még mindig szükséges ahhoz, hogy a „jó állapot” elérésének célkitűzése megvalósuljon 2015-re.

Stavros Dimas
BIZTOS

1. Bevezetés

A felszín alatti víz alkotja a világ legnagyobb édesvíz tartalékát, ez teszi ki a világon rendelkezésre álló édesvíz több mint 97 %-át (a gleccsereket és a jégsapkát nem számítva). A fennmaradó 3 %-ot főként a felszíni vizek (tavak, folyók, vizes élőhelyek) és a talajnedvesség teszi ki. A közelmúltig a felszín alatti vizek főként az ivóvíz célú felhasználás révén kaptak figyelmet (pl. az Európai Unióban a lakosság körülbelül 75 %-ának vízellátása a felszín alatti víztől függ), elismerve azt is, hogy ez fontos erőforrás az ipar (pl. hűtővíz) és a mezőgazdaság (öntözés) számára is. Azonban egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a felszín alatti vizet nem szabad csupán vízellátási tartaléknak tekinteni, hanem környezetvédelmi értéke miatt is védeni kell. A felszín alatti víz alapvető szerepet játszik a hidrológiai ciklusban, kritikus szerepe van a vizes élőhelyek és a vízfolyások fenntartásában és pufferként szolgál a száraz időszakokban. Más szavakkal a felszín alatti víz biztosítja a felszíni vízrendszerek alap hozamát (azaz azt a vizet, ami egész évben táplálja a folyókat), melyek nagy része vízellátási és rekreációs célokra kerül hasznosításra. Európa szerte számos folyóban az éves vízhozam több mint 50 %-a származik felszín alatti vízből. A kis vízhozamú időszakokban ez a szám 90 % fölé is emelkedhet és ennél fogva a felszín alatti víz állapotromlása közvetlen hatással lehet a kapcsolódó felszíni vizekre és a szárazföldi ökoszisztémákra.

Mivel a felszín alatti víz lassan mozog a talaj felszíne alatt, az emberi tevékenységek hatása hosszú ideig érzékelhető. Ez azt jelenti, hogy a néhány évtizede történt szennyezés – származzon az akár a mezőgazdaságból, az iparból vagy egyéb emberi tevékenységből – még ma is

veszélyeztetheti a felszín alatti víz minőségét és ez egyes esetekben továbbra is fennáll majd több eljövendő generáció esetében. A múlt öröksége világosan látható a nagy méretű szennyezett területeken, mint például az ipari vagy a kikötői területeken, ahol nehéz vagy akár lehetetlen a modern technológiák, és az állami és/vagy magán pénzforrások arányos felhasználásával e területek gyors megtisztítása a szennyeződéstől. Ezen kívül a szennyeződések helyrehozása terén az elmúlt 20 év során szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy az összes szennyezőanyag teljes eltávolítása a legtöbb esetben nem volt lehetséges, valamint, hogy a szennyező források, még ha részlegesen eltávolításra is kerültek, továbbra is hosszú időn át bocsátottak, bocsátanak még ki szennyezést (azaz több generáción át). Emiatt első helyen a szennyezés megelőzésére kell összpontosítani.

Másodsorban, mivel a felszíni vízrendszereket a felszín alatti víz táplálja, a felszín alatti víz minősége végül a felszíni vizek minőségében tükröződik. Más szavakkal, az emberi tevékenységnek a felszín alatti vízre gyakorolt hatása végső soron hatással van a társuló vízi ökoszisztémákra és a közvetlenül függő szárazföldi ökoszisztémákra, ha az úgynevezett természetes hígulási reakciók, mint például a felszín alatti biológiai lebomlás nem elegendők a szennyező anyagok eltávolításához.

Végül a felszín alatti víz egy „rejtett erőforrás”, amely mennyiségileg sokkal jelentősebb mint a felszíni víz, de nehéz megközelíthetősége miatt a szennyezés megelőzése, a monitoring és a helyreállítás nehezebb, mint a felszíni vizek esetében. Ez a „rejtett” jelleg nehezíti teszi a szennyezések hatásainak megfelelő lokalizálását, jellemzését és megértését. Ez gyakran a kockázatok és a terhelés mértékére vonatkozó tudatosság és/vagy bizonyíték hiányát eredményezi. A legutóbbi jelentések azonban azt mutatják, hogy a háztartási, mezőgazdasági és ipari forrásokból származó szennyezés az egyes területeken történt előrehaladás ellenére még mindig jelentős probléma, egyrészt közvetlenül a kibocsátások (szennyvíz kibocsátás), közvetve a nitrogéntartalmú műtrágyák és rovarirtók terjedése révén, másrészt pedig a régi szennyezett ipari területekről vagy hulladéktárolókból történő kimosódás révén (pl. talajfeltöltések, bányák, nehézipar stb.). Míg az eddig azonosított szennyezések többségét a pontforrások okozták, bizonyított, hogy a diffúz források növekvő hatással vannak a felszín alatti vízre. Például a nitrát koncentráció az európai felszín alatti víztestek körülbelül egyharmada esetében haladja meg jelenleg az irányadó nitrát értékeket.

2.

Miért kell új Felszín alatti víz irányelv?

2.1. A felszín alatti vízre vonatkozó EU jogi szabályozás rövid története

2.1.1. Az első irányelv (1980)

A felszín alatti vízre vonatkozó EU jogi szabályozás az 1970-es években kelt életre a felszín alatti vizek egyes veszélyes anyagok okozta szennyezés elleni védelméről szóló irányelv elfogadásával¹. Ez az irányelv biztosítja a felszín alatti víz védelmére vonatkozó keretet, amely megköveteli a magas prioritású szennyező anyagok (közvetlen vagy közvetett) felszín alatti vízbe jutásának megakadályozását és korlátozza az egyéb szennyező anyagok felszín alatti vízbe jutását annak megakadályozása érdekében, hogy ezek az anyagok a felszín alatti vizet szennyezzék. Ezt az irányelvet 2013-ban a Víz keretirányelv helyezi majd hatályon kívül. Addig az időpontig ez az irányelv marad a szennyezés megakadályozását vagy korlátozását célzó hatályos EU jogi eszközök egyike, amelyet az új Felszín alatti víz irányelv vált majd fel (lásd a 3. bekezdést).

¹ 80/68/EGK irányelv, OJ L 20., 1980.01.26

2.1.2. Értékelés (1982)

1982-ben az Európai Közösség Környezetvédelmi, Fogyasztóvédelmi és Nukleáris Biztonsági Főigazgatósága az akkori kilenc tagállamban nagyszabású felmérést hajtott végre a felszín alatti vízkészletekre vonatkozóan, mely egy általános felmérésből **(Az Európai Közösség felszín alatti víz készletei: szintetikus jelentés)** és az egyes tagállamok egyedi jelentéseiből állt. Ez az értékelés főként a felszín alatti víz mennyiségére vonatkozott. A felmérés közzététele óta a figyelem Európában (és az Egyesült Államokban) inkább a minőségre irányult és nem csak a felszín alatti víz monitoring programok fejlődtek jelentősen, de számos felszín alatti víz védelmi intézkedés is bevezetésre került.

2.1.3. Egy felszín alatti víz akcióprogram (1996)

Az 1991. évi hágai felszín alatti víz miniszteri szeminárium nyilatkozata elismerte az édesvíz készletek hosszú távú mennyiségi és minőségi állapotromlásának elkerülését célzó további intézkedések szükségességét. A nyilatkozat felhívást tartalmazott egy akcióprogram 2000. évig történő végrehajtására az édesvízkészletekkel való fenntartható gazdálkodásnak és azok védelmének elősegítése céljából. Tanácsi határozatok 1992-ben és 1995-ben javasolták egy akcióprogram végrehajtását és a felszín alatti víz irányelv felülvizsgálatát. Ezt követte a Bizottság javaslata egy, a Felszín alatti víz integrált védelmére és kezelésére vonatkozó akcióprogramra, melyet az Európai Parlament 1996. november 25-én hagyott jóvá. A javaslat rávilágított az édesvíz kitermelését és az édesvíz minőségének és mennyiségének nyomon követését szabályozó eljárások létrehozásának szükségességére².

Az Európai Parlament és a Tanács ezt követően felkérte a Bizottságot egy európai vízpolitika keretprogram létrehozására. Ez a felkérés vezetett a 2000. októberében elfogadott, a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló irányelvhez, a Víz keretirányelvhez (VKI)³.

A VKI határozta meg első ízben azt, hogy a felszín alatti vizet nemcsak mint többcélú használatot biztosító erőforrást, hanem mint környezeti

² COM 1996/0355I

³ 2000/60/EK irányelv, OJ L 327, 2000.10.23

értéket is védeni kell. Ebben az összefüggésben a VKI egy kihívást jelentő jogszabályi keretet fogalmazott meg azért, hogy környezeti célkitűzéseket határozott meg az összes – felszíni, tengerparti, átmeneti és felszín alatti – vízre vonatkozóan, amelyeket 2015. végéig kell megvalósítani. Ez a modern EU jogszabály világos célokat határoz meg, de rugalmasságot biztosít a tagállamok számára abban, hogy ezt hogyan valósítják meg. A jogszabály olyan mérföldköveken alapul, mint az emberi tevékenység terheléseinek és hatásainak kockázatértékelése, a monitoring programok, a vízgyűjtő gazdálkodási tervek elkészítése (az első 2009-ben kerül közzétételre) és az intézkedési programok kidolgozása és működtetése. A felszín alatti víz a VKI egyik kulcs eleme, melynek a mennyiségi és kémiai állapotára vonatkozó célkitűzések egyaránt központi szerepet kapnak. A felszíni vizekre vonatkozó célkitűzések az ökológiai és a kémiai állapotra vonatkoznak.

A VKI mennyiségi állapotra vonatkozó célkitűzései világosak. A cél az egyensúly biztosítása a felszín alatti víz termelés és az utánpótlódás között; a kémiai állapotra vonatkozó célkitűzések azonban összetettebbek és a VKI elfogadásának időpontjában nem voltak részletesen meghatározva. Az Európai Parlament és a Tanács emiatt felkérte a Bizottságot egy „leány” irányelv javaslat kidolgozására, amely tisztázza a jó kémiai állapotra és a szennyezési trendek azonosítására és visszafordítására vonatkozó kritériumokat. Ez az új, a felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről szóló irányelv⁴ 2006. decemberében került elfogadásra.

2.2. A szakma politikai összefüggés

2.2.1. A felszín alatti víz a Víz keretirányelvben

A VKI felszín alatti vízre vonatkozó elemei kiterjednek számos különféle lépésre a jó (mennyiségi és kémiai) állapot 2015-ig történő elérése céljából. Ezek előírják a tagállamok számára a következőket.

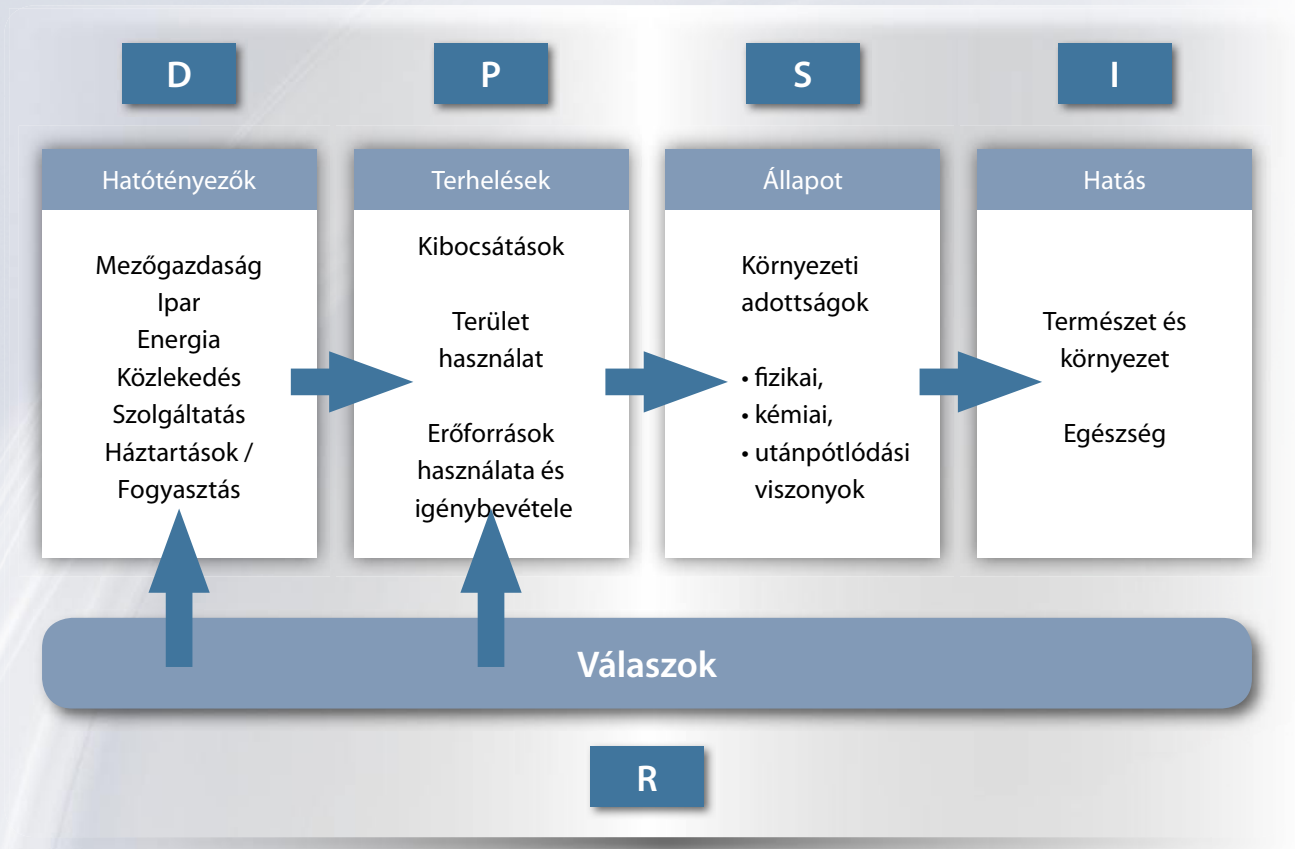
- Meg kell határozni és jellemezni kell azokat a felszín alatti víztesteket (igazgatási egységeket) a vízgyűjtő kerületeken belül, amelyeket jelenteni kell az Európai Bizottságnak. A jellemzés a rendszer működésének, különösen a hatótényezők (D), a terhelések (P), az állapot (S), a hatások (I) és a válaszok (R) megértésén alapul, amely a vízgyűjtő gazdálkodás

⁴ 2006/118/EK irányelv, OJ L 372, 2006.12.12

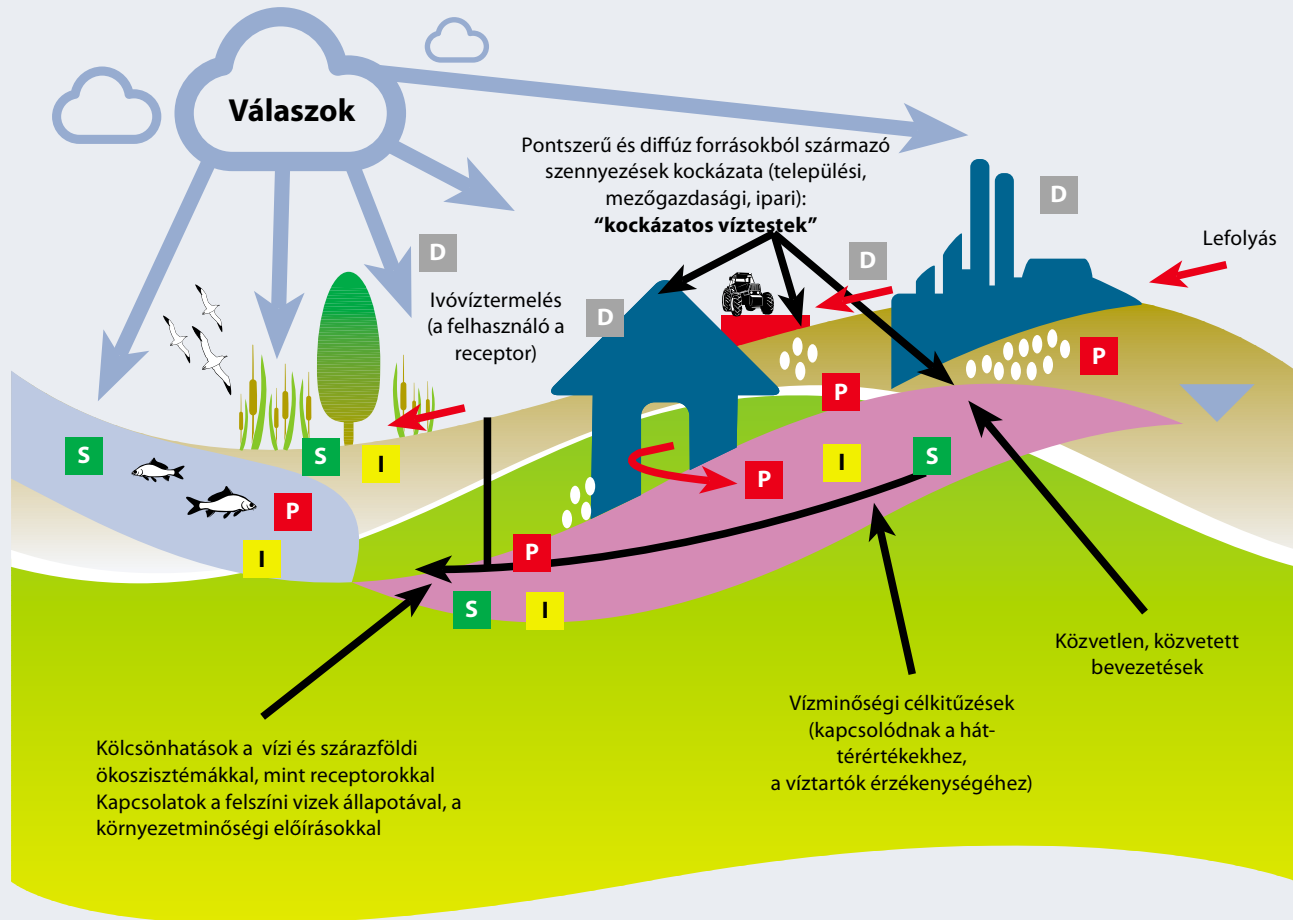
tervezésének gerincét képezi (1. ábra). Ez magában foglalja az emberi tevékenység által a felszín alatti víz minőségére gyakorolt terheléseket és hatásokat, figyelembe véve azokat a felszín alatti víz készleteket, ahol fennáll annak a veszélye, hogy nem valósulnak meg a VKI környezeti célkitűzései. A felmérésnek értékelnie kell a vízhasználattal kapcsolatos kockázatokat és a vízi és szárazföldi ökoszisztémákkal fennálló kölcsönhatásokat a terhelés típusokkal és a víztartó rétegek sérülékenységeivel összefüggésben (2. ábra). A tagállamoknak 2004. és 2005. között kellett kidolgozniuk ezt az osztályozást és az eredményeket jelenteniük kellett az Európai Bizottságnak. A tagállamok jelentéseinek összegzését bemutató jelentést az Európai Bizottság készítette el és 2007. márciusában tette közzé⁵.

1. ábra - A „Hatótényezők – Terhelés – Állapot – Hatás - Válasz” elv

⁵ A Bizottság Víz keretirányelv jelentése, 2007. március

2. ábra – A fő hatótényezők (D) és a hozzájuk kapcsolódó, a felszín alatti vizeket érintő terhelések (P); A felszín alatti vízkészletek, és a tőlük függő vízi és szárazföldi ökoszisztémák állapota (S), az őket érő hatások (I). A válaszokat (R) a vonatkozó EU jogszabályok akció programjai képezik (elsősorban a VKI intézkedési programja).

- Létre kell hozni a védett területek nyilvántartását minden egyes vízgyűjtő kerületben azokra a területekre, melyeken a felszín alatti vizet, vagy felszín alatti víztől közvetlenül függő élőhelyeket és fajokat védeni kell. Ezeknek a nyilvántartásoknak tartalmazniuk kell az ivóvíz kitermelésre használt összes víztestet és a következő irányelvek hatálya alá tartozó összes védett területet: a Fürdővíz-irányelv⁶, a Nitrát-irányelv⁷ hatálya alá tartozó érzékeny területek, a Települési szennyvíz-irányelv⁸ hatálya alá tartozó érzékeny területek valamint az élőhelyek és fajok védelmére kijelölt területek, beleértve a természetes élőhelyekről szóló⁹ és a vadon élő madarak védelméről szóló¹⁰ irányelvek szerint kijelölt Natura 2000 helyszíneket. A nyilvántartásokat a Vízgyűjtő-gazdálkodási terv frissítésekor felül kell vizsgálni.
- A jellemzés és a kockázatértékelés eredményei alapján felszín alatti víz monitoring hálózatokat kell létrehozni a felszín alatti víz kémiai és mennyiségi állapotára vonatkozó átfogó áttekintés biztosítása céljából. A tagállamoknak 2006. végére monitoring programot kellett kialakítaniuk és működtetniük. Ebben az összefüggésben a monitoring adatok a teljes vízgyűjtő-gazdálkodási ciklus alapvető elemét képezik (3. ábra).

3. ábra – A vízgazdálkodási ciklus

⁶ 76/160/EGK irányelv, OJ L 31, 1976.02.05

⁷ 91/676/EGK irányelv, OJ L 375, 1991.12.31

⁸ 91/271/EGK irányelv, OJ L 135, 1991.05.30

⁹ 92/43/EGK irányelv, OJ L 206, 1992.07.22

¹⁰ 79/409/EGK irányelv, OJ L 103, 1979.04.25

- El kell készíteni a vízgyűjtő gazdálkodási tervet (VGT) minden vízgyűjtő kerületre, melynek tartalmaznia kell az emberi tevékenységek által a felszín alatti víz állapotára gyakorolt terhelések és hatások összefoglalását, a monitoring eredmények térképi bemutatását, a vízfelhasználás gazdasági elemzésének összefoglalását, a védelmi programok valamint, az ellenőrző és helyreállítási intézkedések összefoglalását. Az első VGT a VKI menetrendje szerint 2009. végén kerül közzétételre. A VGT 2015. végén, majd azt követően hatévente felülvizsgálatra kerül.
- Figyelembe kell venni 2010-re a vízi szolgáltatások költségei megtérülésének alapelvét, beleértve a környezetvédelmi és a vízkészletekkel összefüggő költségeket a szennyező fizet elv szerint.
- El kell készíteni 2009. végéig az intézkedési programot a VKI környezeti célkitűzéseinek megvalósítására (pl. a vízkivételek szabályozása, a szennyezés megakadályozását és ellenőrzését szolgáló intézkedések), melynek 2012. végére működni kell. Az alapintézkedéseknek különösen tartalmazniuk kell a felszín alatti vízkivételek szabályozását, a felszín alatti vízkészletek mesterséges visszapótlásának vagy dúsításának (előzetes engedéllyel történő) szabályozását (feltéve, hogy ez nem veszélyezteti a környezeti célkitűzések megvalósítását). A potenciális pontszerű szennyezőforrásokból történő kibocsátásokat és a diffúz szennyezőforrásokat szintén az alapvető intézkedések keretében kell szabályozni. Szennyező anyagoknak a felszín alatti vízbe történő közvetlen bevezetése a VKI 11. cikkében felsorolt előírásoknak megfelelően tilos. Az intézkedési programot 2015-ig, majd azt követően hatévente felül kell vizsgálni és szükség esetén frissíteni kell. A 4. ábra összefoglalja az VKI hatáskörébe eső főbb alap- és kiegészítő intézkedéseket.

4. ábra – A VKI fő alap-, és kiegészítő intézkedései, melyek közvetlenül érintik a felszín alatti vizeket

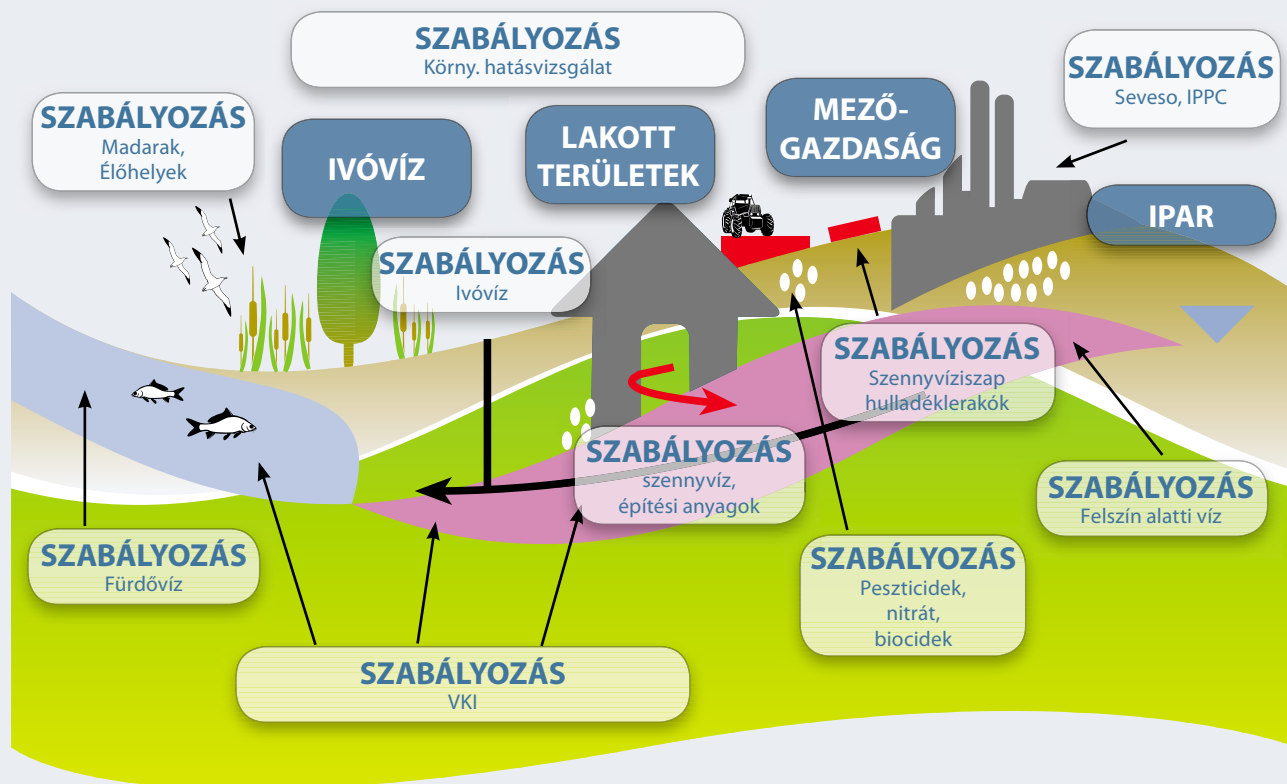

2.2.2. Egyéb vonatkozó irányelvek

A felszín alatti víz szennyezés és állapotromlás elleni védelmére hozott jogszabályok egy nagyobb jogszabályi keret részét képezik, melynek kialakulása az 1990-es évekre nyúlik vissza. A felszín alatti vízvédelem különböző jogszabályok által rögzített szabályozási koncepciója mára teljesen integrálódott a Víz keretirányelv³ alap intézkedéseibe.

Az 5. ábra szemlélteti a különböző jogszabályok megfelelő integrálásának szükségességét.

5. ábra – A felszín alatti vizek védelmével közvetlenül, vagy közvetetten kapcsolatban álló ágazatok, melyekre kiterjed az EU jogi szabályozás (IPPC: integrált szennyezés csökkentés és megelőzés). Nem teljes körű lista

A különböző jogszabályok közvetlenül kapcsolódnak a Víz keretirányelvhez és az új Felszín alatti víz irányelvhez. Ezek egy intézkedés csomag részét képezik, amit a „jó környezeti állapot” célkitűzés 2015. végéig történő megvalósítása céljából kell működtetni. Az összes intézkedés célja a szennyező anyagok felszín alatti vízbe jutásának megakadályozása vagy korlátozása. Ezek fő jellemzői az alábbiakban kerülnek összefoglalásra:

- A **Nitrát irányelv**⁷ célja a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vízszennyezés csökkentése és megakadályozása. Ez az irányelv előírja a tagállamok számára az államhatáraikon belüli összes olyan ismert földterület érzékeny zónáinak kijelölését, melyek olyan vizet táplálnak – beleértve a felszín alatti vizet is – amelyet érinti, vagy érintheti a nitrát szennyezés. Ilyen víznek minősülnek többek között azok a vizek, ahol a nitrát koncentráció meghaladja, vagy intézkedések hiányában valószínűleg meg fogja haladni az 50 mg/l-t. A felszín alatti víz irányelvvel való kapcsolat ebben a vonatkozásban világos, azaz a felszín alatti víz nitrát koncentrációja nem haladhatja meg az 50 mg/l intézkedési határértéket. A Nitrát irányelv szerinti akcióprogramok képezik a Víz keretirányelv alapintézkedéseinek egyikét (VI. melléklet) valamint a nitrát szennyezési trendek visszafordítási mechanizmusát a Felszín alatti víz irányelv szerint (IV. melléklet, B rész).
- A **Települési szennyvíz irányelv**⁸ célja a környezet megvédése a települési szennyvíz valamint egyes ipari ágazatok szennyvíz kibocsátásának káros hatásai ellen. Ebben az összefüggésben az „érzékeny területek” meghatározása elsősorban azokra az édesvízi, torkolati és part menti vízterületekre vonatkozik, amelyeket eutrófnak találtak, az alacsony vízcseréjű tavakra és az ilyen tavakba/víztározókba ömlő vízfolyásokra, valamint az ivóvízként szolgáló felszíni édesvizekre, amelyek 50 mg/l-nél magasabb nitrát koncentrációt tartalmazhatnak. A felszín alatti vizekre vonatkozó szabályozással a kapcsolat főként a szennyező anyagok (beleértve a városi eredetű szennyező anyagokat) felszín alatti vízbe jutásának megakadályozására vagy korlátozására vonatkozó kötelezettségek révén valósul meg.
- A **Növényvédő szerek irányelv**¹¹ és a **Biocid irányelv**¹² a kereskedelmi forgalomban lévő növényvédelmi és biocid termékek, pl. peszticidek, herbicidek vagy fungicidek Európai Unión belüli engedélyezésére, forgalomba hozatalára, felhasználására és ellenőrzésére vonatkoznak. A felszín alatti víz védelme szempontjából az engedélyt csak akkor adják meg, ha a terméknek nincs káros hatása az emberi egészségre vagy a felszín alatti vízre, ill. nem kívánt hatása a környezetre, különös tekintettel a vízszennyezésre, beleértve az ivóvizet és a felszín alatti vizet. Az új Felszín alatti víz irányelv⁴ felszín alatti vízre vonatkozó minőségi előírásként határozta meg a felszín alatti vízben maximálisan megengedhető koncentrációkat.

¹¹ 91/414/EGK irányelv, OJ L 230, 1991.08.19

¹² 98/8/EK irányelv, OJ L 123, 1998.04.24

- A **Környezetszennyezés integrált megelőzéséről és csökkentéséről (IPPC) szóló irányelv**¹³ a levegő-, víz- és talajszennyezés megakadályozására vagy csökkentésére kialakított intézkedéseket határoz meg. Az irányelv hatálya jelentős számú, főként nagy szennyezési potenciálú ipari tevékenységre terjed ki, mint amilyen az energiatermelés, a fém előállítás és feldolgozás, az ásványfeldolgozás és a vegyipar, a hulladékkezelő létesítmények, az élelmiszer előállítás és az olyan nem ipari tevékenységek, mint az állattartás. Az irányelv meghatározza a meglévő és az új létesítmények engedélyezési előírásait. Az engedélyek előírásokat tartalmaznak a talaj és a felszín alatti víz védelmének biztosítására és szennyező anyag kibocsátási határértékeket állapítanak meg. Ez az irányelv, az ebben a fejezetben idézett többi irányelvhez hasonlóan a VKI alapintézkedéseinek részét képezi.
- A **Hulladéklerakókról szóló irányelv**¹⁴ a hulladéklerakók által a környezetre, beleértve a felszín alatti vizet is, gyakorolt negatív hatások megakadályozására vagy csökkentésére törekszik. Az IPPC irányelvhez hasonlóan a hulladéklerakókról szóló irányelv előírásokat határoz meg az engedélyek feltételeken – beleértve a hatástanulmányokat – alapuló kiadásához és részét képezi a VKI alapintézkedéseinek. Minden egyes lerakóhely esetében azonosítani kell a terület felszín alatti vízre vonatkozó, valamint geológiai és hidrogeológiai viszonyait. A lerakóhelyeket úgy kell kialakítani, hogy ne kerüljön lerakott hulladék a felszín alatti vízbe, a szennyezett víz és a csurgalékvíz összegyűjtésre és kezelésre kerüljön és megfelelő technikai óvintézkedések, pl. geológiai gátak vagy fenékburkolatok alkalmazásával megakadályozásra kerüljön a talaj, a felszín alatti víz vagy a felszíni víz szennyeződése. Az irányelv kritériumokat határoz meg a hulladékvizsgálatra és a jóváhagyásra, figyelembe véve a szomszédos környezet, beleértve a felszín alatti víz védelmét is.

¹³ 96/61/EKG irányelv, OJ L 257, 1996.10.10

¹⁴ 99/31/EK irányelv, OJ L 182, 1999.07.16

- Más irányelveknek közvetett kapcsolatuk van a felszín alatti víz szabályozási kerettel. Ezek közé tartozik a **Hulladék keretirányelv**¹⁵, amely előírja, hogy a hulladékot a környezet vagy a felszín alatti víz veszélyeztetése nélkül kell újra hasznosítani vagy ártalmatlanítani, valamint az **Építési termék irányelv**¹⁶, mely meghatározza az olyan építési termékekre vonatkozó előírásokat, amelyek a víz- vagy talajszennyezés vagy -mérgezés eredményeként veszélyeztetik a jövőbeni lakók vagy a szomszédok egészségét.

2.3. A konzultációs folyamat

2.3.1. A Bizottság javaslata

A VKI megkövetelte egy leány irányelv kidolgozását a kémiai állapotra és a szennyezőanyag tendenciák azonosítására és visszafordítására irányuló egyéb intézkedésekre vonatkozó részletes előírások meghatározása céljából. Az új, a felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméről szóló irányelvre vonatkozó javaslatot az Európai Bizottság 2003. szeptemberében adta ki. Ez a javaslat első alkalommal vezetett be EU szintű minőségi célkitűzéseket, melyek előírják a tagállamok számára a felszín alatti víz minőségének közös kritériumok alapján történő monitoringját és állapot értékelését, valamint a felszín alatti vízben a szennyezőanyagok tendenciáinak azonosítását és megfordítását.

A javaslat elfogadásával a Bizottság teljesítette a VKI 17. cikkében foglalt kötelezettséget, mely technikai specifikációkat követel meg az átfogó felszín alatti víz szabályozási rendszer kiegészítésére (melyek kiterjednek a jellemzés, a terhelések és hatások elemzése, a monitoring és az intézkedési program szempontjaira). Ezek magukba foglalják a jó minőségi állapot, a szennyezőanyagok tendenciáinak és a tendenciák megfordítási pontjának, valamint az intézkedési programok kiegészítő elemeinek (szennyezőanyagok felszín alatti vízbe jutásának megakadályozása és korlátozása) meghatározására szolgáló kritériumokat. Ezeknek az elemeknek mindegyike kapcsolatban van a vízgyűjtő gazdálkodási tervek kialakításával, melyek célja a „jó környezeti állapot” 2015-re történő elérése.

2.3.2. Hatásvizsgálat

Az Európai kormányzásról szóló fehér könyv hangsúlyozza a jogszabály javaslatoknak egy hatékony elemzés alapján történő mérlegelését arra vonatkozóan, hogy vajon szükség van-e az EU szintű, ill a jogi beavatkozásra. Ennek a felmérésnek fel kell becslnie a javaslat lehetséges gazdasági, szociális és környezeti hatását, valamint a választott megközelítés költségeit és hasznát. Ebben az összefüggésben a Bizottságnak egy új integrált hatásvizsgálati módszert kellett kidolgoznia a hatásvizsgálatról szóló közlemény-

¹⁵ 2006/12/EK irányelv, OJ L 102, 2006.04.11

¹⁶ 89/106/EK irányelv, OJ L 40, 1989.02.11

ben¹⁷ meghatározottak szerint. A hatásvizsgálat célja a jogalkotási folyamat strukturálásának segítése, a probléma és a keresett célok azonosítása és meghatározása. A hatásvizsgálat azonosítja a célok eléréséhez vezető főbb választási lehetőségeket és elemzi azok valószínű hatásait. Körvonalazza az egyes választási lehetőségek előnyeit és hátrányait, valamint a szinergiákat és a kompromisszumokat. A hatásvizsgálat a szabályozási-döntéshozatal támogatására, nem helyettesítésére szolgál. A Bizottság felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméről szóló irányelv javaslatához egy kétszakaszú hatásvizsgálat került elvégzésre. A két szakasz a következő volt:

- Egy rövid, 2003 januárjában végrehajtott előzetes vizsgálat, amely azonosította a javaslat fő célkitűzéseit és a kiterjesztett hatástanulmány által figyelembe veendő kulcsfontosságú problémákat.
- A Bizottság más részlegeivel, a tagállamokkal és az érintett felekkel a 2003. január-április közötti időszakban folytatott konzultáció révén kialakított kiterjesztett vizsgálat.

A hatásvizsgálat megvizsgálta a javasolt Felszín alatti víz irányelv fő jellemzőit. Különösen felmérte a felszín alatti víztestek kémiai állapotának értékelésére és a szennyező anyag koncentrációk jelentős növekvő tendenciáinak azonosításra és visszafordítására szolgáló lehetőségeket. Vizsgálta a felszín alatti víz pontszerű és diffúz szennyező forrásokból származó szennyeződésének megakadályozását és ellenőrzését szolgáló intézkedéseket is. A kiterjesztett hatásvizsgálás csak a javaslat gazdasági, szociális és környezetvédelmi szempontjaira terjedt ki és feltételezte azt, hogy a vonatkozó Irányelvek (lásd a 2.2.2 fejezetet) teljes mértékben végrehajtásra kerülnek vagy végrehajtásra fognak kerülni. A hatásvizsgálat különböző választási lehetőségeket ír le, beleértve a már meghozott, ill. a még megfontolás alatt álló döntéseket is. A hatásvizsgálat figyelembe veszi az egyes választási lehetőségek költségeit és hasznát is.

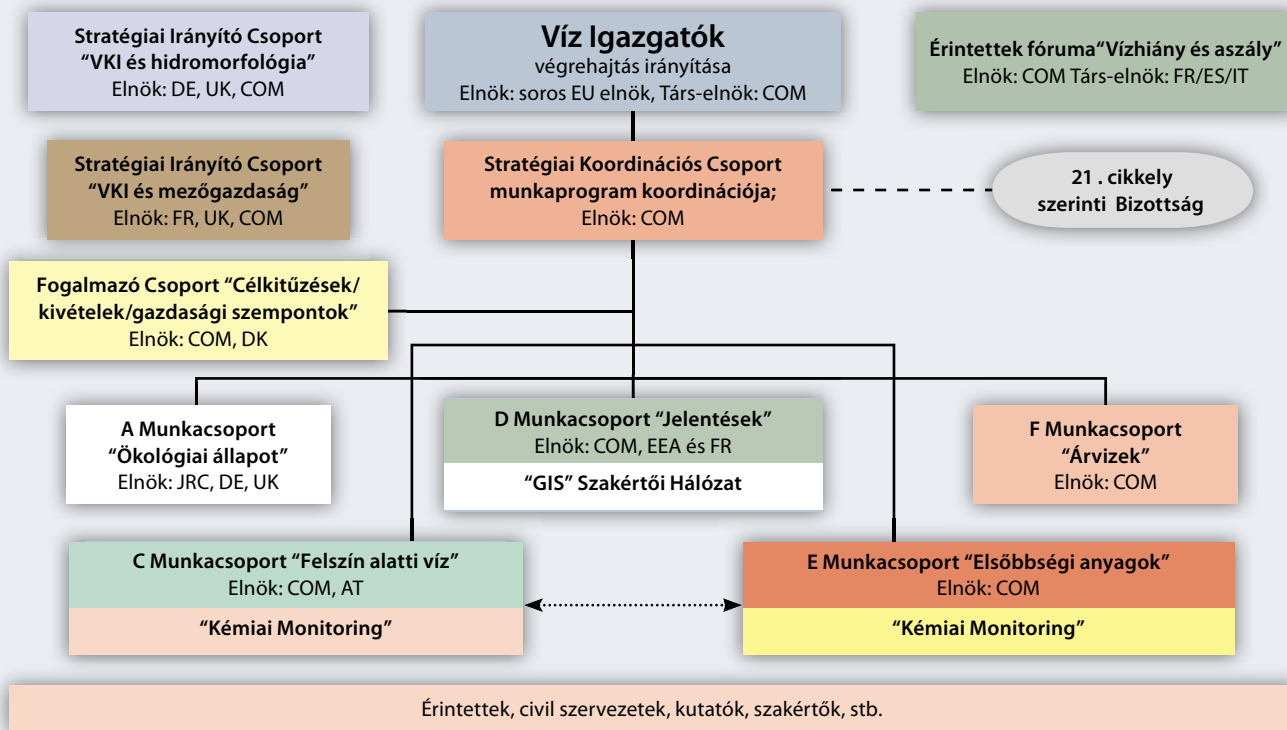
2.3.3. A CIS Felszín alatti víz munkacsoport

Az EU tagállamai, Norvégia és az Európai Bizottság közös stratégiát dolgozott ki a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló irányelv, a VKI végrehajtásának támogatására (a továbbiakban: a VKI Közös végrehajtási stratégiája¹⁸ (CIS)). A stratégia fő célja az irányelv következetes és összehangolt végrehajtásának biztosítása számos módszertani kérdés tisztázásával, lehetővé téve, hogy egyetértés alakuljon ki a VKI-ból adódó technikai és tudományos követelményekről. A keretprogramban munkacsoportok vagy ad hoc szakértői csoportok tevékenykednek a tagállamok és az érintett felek szervezetei által alkotott Stratégiai koordinációs csoport (SCG) ernyője alatt, a Bizottság és az EU víz igazgatóinak felügyelete mellett (6. ábra).

¹⁷ COM 2002/276

¹⁸ <http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/implementation.html>

6. ábra – A VKI Közös Végrehajtási Stratégiája („CIS”)

EU Felszín alatti víz munkacsoport (WG C)

Ezen a kereten belül került felállításra a Felszín alatti vízzel foglalkozó technikai munkacsoport. A csoport eredeti célja az Európai Bizottság támogatása volt a Felszín alatti víz irányelvre vonatkozó javaslat kidolgozási fázisában, 2002-2004 között. Ezt követően a csoport átalakult, és a felszín alatti vízzel kapcsolatos problémákra vonatkozó információk és tapasztalatok cseréjére szolgál, azok VKI-vel való összefüggése szerint (pl. jellemzés, kockázatbecslés, monitoring, kémiai állapot és tendenciák, intézkedési programok). A munkacsoport tagjai különféle eszközök, pl. workshopok, technikai jelentések és a résztvevők tapasztalatait összegyűjtő útmutató dokumentumok révén cserélnek információkat és tapasztalatokat. A munkacsoport második szakasza (2004-2006) sikeresen, három technikai jelentés közzétételével zárult (lásd az alábbiakban). A munkacsoport most kezdi meg a harmadik munkaszakaszát (2007-2009). A cél az új Felszín alatti víz irányelv és a VKI felszín alatti víz elemeinek végrehajtására való összpontosítás, különös tekintettel a monitoringra és az első vízgyűjtő gazdálkodási terv elkészítésére.

2.3.4. A politikai tárgyalás

A Bizottság javaslatát követően 2003. decemberében a Régiók Bizottsága, 2004. márciusában pedig az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága véleményt tartalmazó dokumentumokat adott ki. Az Európai Parlament (EP) választásai miatt az úgynevezett első olvasat nem fejeződött be 2004-ben és a vita újrakezdődött az új EP alatt (2004-2009) az új referenssel, Krista Klass asszonnyal, aki a 2005. áprilisában elfogadott első olvasatban való véleményezést irányította. Ezt követően 2005. júniusában a Tanácsban politikai megállapodás született, amit 2006. januárjában egy minősített többséggel elfogadott közös állásfoglalás követett. A második olvasati véleményt az Európai Parlament 2006. júniusában fogadta el. A Tanács által a második olvasatra adott észrevételeket 2006. szeptemberében fogadták el, megnyitva az utat az egyeztető tárgyalásokhoz, mivel a Tanács nem fogadott el néhány módosítást (a politikai megbeszélésekre vonatkozó további részletekért lásd a Bizottság közleményét és véleményét az Európa honlapon)¹⁸.

Az Európai Parlament és a Tanács közötti hosszas tárgyalást követően 2006. októberében egyetértésben egy megállapodás született. A tárgyalások kulcs problémája a „felszín alatti víz minősége nem romolhat” kérdésre és a nitrátok által okozott vízszennyezésről szóló EU joganyagra vonatkozott. Az egyeztetésnek köszönhetően kompromisszum született, amely világos követelményeket határoz meg a felszín alatti víz állapotromlásának megakadályozására, és a 2015-ig elérendő jó kémiai állapot egyik kritériumaként 50 mg/l-ben állapítja meg nitrát határértéket. Ez a kompromisszum változatlanul hagyja a Nitrát irányelvet is.

Az új irányelv hivatalosan 2006. decemberében került elfogadásra. Kiegészíti a VKI-ben foglalt, a felszín alatti víz mennyiségi és kémiai állapotára vonatkozó környezeti célkitűzéseket, és biztosítja a folytonosságot az eredeti 1980. évi, a felszín alatti vizek egyes veszélyes anyagokkal történő szennyezéssel szembeni védelméről szóló irányelvvél¹ addig, amíg az a VKI-nek megfelelően 2013. végén hatályát veszti.

3.

Az irányelv építőelemei

3.1. Általános bevezetés

Az új Felszín alatti víz irányelv⁴ (GWD) olyan rendszert hoz létre, amely megállapítja a felszín alatti vízre vonatkozó minőségi előírásokat és bevezeti a szennyező anyagok felszín alatti vízbe kerülését megakadályozó vagy korlátozó intézkedéseket. Az irányelv minőségi kritériumokat határoz meg, amelyek figyelembe veszik a helyi jellemzőket, és lehetővé teszik a monitoring adatok és az új tudományos ismeretek alapján végrehajtandó további finomításokat. Az irányelv ennél fogva egy, a VKI követelményeire adott arányos és tudományos szempontból is megbízható választ képvisel, mivel a felszín alatti víz kémiai állapotának meghatározására és a szennyező anyag koncentrációk jelentős és folyamatosan növekvő tendenciáinak azonosítására és visszafordítására vonatkozik. A tagállamoknak a legmegfelelőbb szinten kell megállapítaniuk a vízminőségi előírásokat (küszöbértékeket) és figyelembe kell venniük a helyi vagy regionális viszonyokat. A VKI-t kiegészítve a Felszín alatti víz irányelv előírja azt, hogy:

- a tagállamoknak 2008. végéig meg kell határozniuk a felszín alatti víz küszöbértékeket (minőségi előírások);
- szennyezőanyag tendencia tanulmányokat kell készíteni a meglévő adatok és a VKI szerint kötelező monitoring adatok felhasználásával (a 2007-2008-ban gyűjtött adatok, un. „alapszint”);

- meg kell fordítani a szennyezőanyagok emelkedő tendenciáit, hogy a környezeti célkitűzések a VKI-ben meghatározott intézkedések révén 2015-re elérhetőek legyenek;
- a szennyező anyagok felszín alatti vízbe jutását megakadályozó vagy korlátozó intézkedéseknek érvényben kell lenniük, hogy a VKI környezeti célkitűzései 2015-re elérhetőek legyenek;
- 2013-ban, majd azt követően hatévente el kell készíteni az irányelv technikai előírásainak felülvizsgálatát;
- 2015. végéig meg kell felelni a jó kémiai állapot kritériumainak (az EU nitrát és peszticid előírásaihoz és a tagállamok által meghatározott küszöbértékekhez viszonyítva).

3.2. Jó kémiai állapot

A jó kémiai állapot meghatározása megtalálható a VKI-ben. Ezzel összefüggésben a megfelelési rendszer minőségi célkitűzéseken alapul (a vonatkozó előírásoknak való megfelelés, sós víz benyomulásának elkerülése), amelyeket 2015. végéig kell megvalósítani. A jó kémiai állapot kritériumainak megállapítása a VKI 17. cikke előírásának egyik eleme volt, amit az új Felszín alatti víz irányelvben kellett megállapítani. A választott irány az EU szintű felszín alatti víz minőségi előírások (nitrátok és peszticidek) betartásán alapul, amely megerősíti a forrás irányelveket. Az egyéb szennyező anyagokra vonatkozó számszerű határértékek közösségi szintű elfogadását nem tekintették életképes lehetőségnek a felszín alatti vízben előforduló anyagok nagyfokú természetes változékonysága miatt (mely függ a hidrogeológiai viszonyoktól, a háttérértékektől, a szennyező anyag terjedési útvonalaktól és a különböző környezeti adottságokkal való kölcsönhatástól). Ezen kívül a felszín alatti vízszennyezés kezelésének a terhelések és hatások VKI 5. cikke szerinti elemzése által azonosított tényleges kockázatokra kell összpontosítani. Ebből következően az új irányelv rendszere előírja a tagállamok számára a saját felszín alatti víz minőségi előírásaik megállapítását (a továbbiakban: „küszöbértékek”), figyelembe véve az azonosított kockázatokat és az irányelv II. mellékletében meghatározott anyagok listáját. Küszöbértékeket kell meghatározni az összes olyan szennyező anyag esetében, amelyek miatt valamely felszín alatti víztest esetében fennáll a veszélye annak, hogy nem sikerül

megvalósítani a jó kémiai állapot célkitűzést és ezt a legmegfelelőbb szinten kell megtenni, pl. nemzeti, vízgyűjtő kerület vagy felszín alatti víztest szinten. Az irányelv általános útmutatást ad arról, hogyan kell meghatározni a küszöbértékeket (II. melléklet). Meg kell jegyeznünk, hogy a tagállamok által meghatározott küszöbértékek listája a vízgyűjtő-gazdálkodás tervezés során rendszeresen felülvizsgálatra kerülhet, ami további anyagok figyelembe vételéhez (az újonnan azonosított kockázatok esetében) vagy anyagok törléséhez (a korábban azonosított, de már nem létező kockázatok esetében) vezethet.

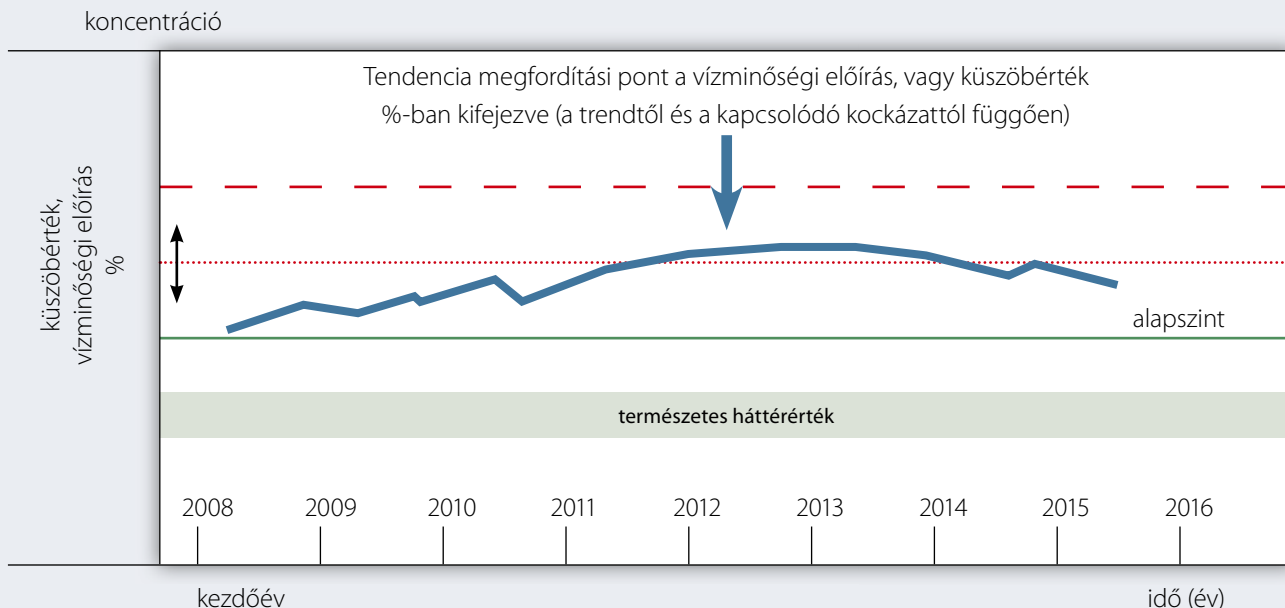
A küszöbértékek betartására vonatkozóan az értékelés a monitoring adatok és a számszerűsített előírások (EU szintű felszín alatti víz minőségi előírások és/vagy küszöbértékek) összehasonlításán alapul. Elvben egyetlen felszín alatti víztest esetében sem engedhető meg ezeknek a előírásoknak a túllépése. Elfogadásra került, hogy az előírások túllépése lehet helyi terhelés következménye (pl. pontforrásból származó szennyezés), ami nem veszélyezteti az érintett felszín alatti víztest általános állapotát. Ennél fogva az irányelv megnyitja a lehetőséget azoknak az okoknak a kivizsgálására, hogy miért történt meg az értékek túllépése, és arra, hogy a kémiai állapot a teljes felszín alatti víztestet fenyegető tényleges kockázatok (úgy mint az emberi egészségre, a társulói vízi ökoszisztémákra és a kapcsolódó szárazföldi ökoszisztémákra és a felszín alatti víz szabályszerű felhasználására és funkcióira vonatkozó kockázatok) alapján kerüljön meghatározásra. Ez azt jelenti, hogy előfordulhatnak olyan helyzetek, amikor az előírt értékek túllépését helyi terhelések okozzák, amelyek ellenőrzésével és esetleges kármentesítésével elkerülhető, hogy a felszín alatti víztestet „gyenge állapot”-únak kelljen minősíteni. Más helyzetek azt mutatják majd, hogy bizonyos esetekben az előírt értékek túllépése komoly fenyegetést jelenthet egy felszín alatti víztestre, ami ezáltal a „gyenge állapot”-ba történő besoroláshoz vezethet. A VKI vízgyűjtő gazdálkodás tervezési folyamaton belül a döntéshozatal eseti alapon történik majd.

3.3. Trend azonosítás és visszafordítás

A VKI 17. cikke szerinti másik elem a folyamatosan növekedő szennyezőanyag tendenciák azonosítására és visszafordítására vonatkozik. Ez az új irányelv második „pillére”, amely kiköti azt, hogy a kockázatosnak minősülő felszín alatti víztestet jellemző bármely szennyező anyag esetében azonosítani kell az ilyen trendeket (ez kapcsolódik a VKI szerint végrehajtott terhelés és hatás elemzéshez). A „jelentőség” kérdését az irányelv IV. melléklete tisztázza, mely a statisztikai (tisztán matematikai) szignifikanciával és a környezeti jelentőséggel van kapcsolatban, ami önmagában az azonosított növekvő tendenciák által leképezett tényleges kockázatra vonatkozik.

A visszafordításra vonatkozó kötelezettség megállapítja, hogy bármely jelentős és folyamatosan növekvő trendet vissza kell fordítani, amikor eléri az EU szintű felszín alatti víz minőségi előírás és/vagy küszöbérték 75 %-át (7. ábra). Ez az alapszabály módosítható, amennyiben a helyi körülmények bizonyíthatóan eltérő százalékos értéket kívánnak meg. Más szavakkal, a körülmények indokolhatják a trendek visszafordítását akkor, ha az értékek elérik az előírások 50 %-át (a nagyon sérülékeny vízadók esetében), míg a 75 %-nál magasabb megfordítási értékek akkor fogadhatók el, ha a minőségi előírások túllépésének kockázata nem valószínű. A trendek visszafordítását a VKI intézkedési programjának keretében kell végrehajtani, ahol a forrás jogszabályok képezik a hatékony cselekvést biztosító végrehajtási eszközöket (pl. a nitrát szennyezésről szóló irányelv, az IPPC irányelv stb.).

7. ábra – A statisztikailag és környezetvédelmi szempontból jelentős emelkedő tendenciák meghatározásának és megfordításának elve

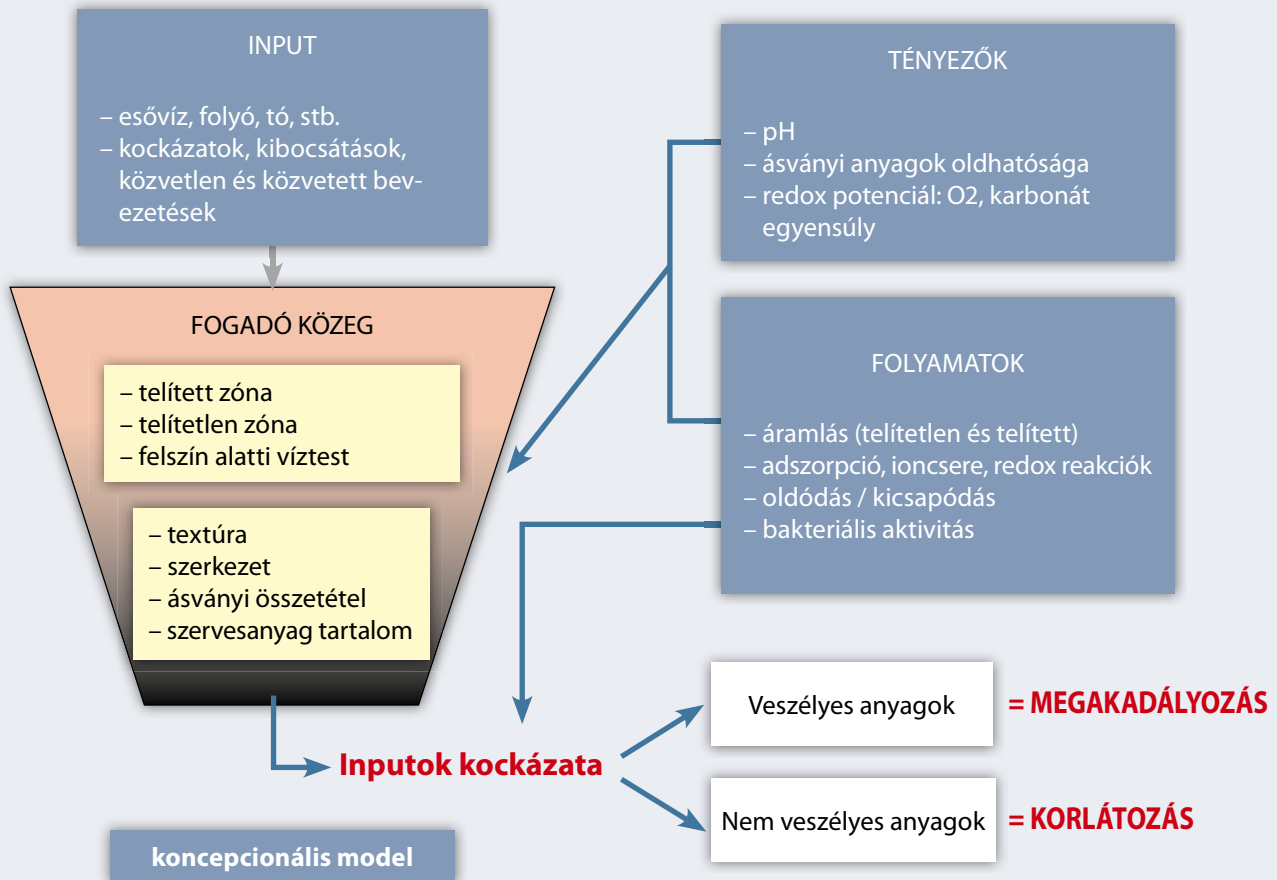

3.4. A szennyezés megakadályozására vagy korlátozására szolgáló intézkedések

Ez az irányelv harmadik központi eleme. A szennyező anyagok felszín alatti vízbe jutását megakadályozó vagy korlátozó intézkedéseket a hatályos Felszín alatti víz Irányelv határozza meg. Ez olyan elemeket tartalmaz, melyeket jelenleg más hatályos irányelvek, mint például a hulladéklerakókról szóló irányelv is lefednek, és így több vonatkozásban is feleslegessé teszi a VKI intézkedési program szempontjából. Ezért döntöttek úgy, hogy ezt az irányelvet a VKI 2013-ban (vagyis az intézkedési program indítása után egy évvel) hatályon kívül helyezi. Azonban megfelelő követő intézkedés nélkül több rendelkezés elveszne az irányelv hatályon kívül helyezésével, különösen a veszélyes anyagok felszín alatti vízbe kerülésének megakadályozására és az egyéb szennyező anyagok bekerülésének korlátozására vonatkozó specifikus előírások. Ennélfogva az új irányelv (GWD) jogi rendelkezéseket tartalmaz a szennyező anyagok felszín alatti vízbe jutásának megakadályozására vagy korlátozására, melyek egybeesnek a régi irányelv szerinti rendelkezésekkel, miközben összhangban vannak a VKI-vel. Ez maga után vonja azt, hogy a GWD szerinti szennyezést megakadályozó vagy korlátozó intézkedések azonosak a VKI által megállapított intézkedésekkel (melyeknek 2012-ig működniük kell). Ez azonban semmi esetre sem jelenti azt, hogy semmit ne kelljen tenni 2012 előtt, amíg a régi Felszín alatti víz irányelv és az egyéb forrás jogszabályok hatályban maradnak. Az új

irányelv szerint a megakadályozásra és korlátozásra vonatkozó rendelkezések korszerűsítésre, és a VKI szerinti vízgyűjtő-gazdálkodási tervezéssel összehangolásra kerülnek. Ez szorosan kapcsolódik az koncepcionális modell fentebb leírt szükségességéhez (8. ábra).

8. ábra – A „Megakadályozás és korlátozás”-ra vonatkozó rendelkezések, amelyek összefüggnek az inputok által okozott kockázatok (továbbá a rendszer ismeretének) értékelésével

4.

A hatékony végrehajtás felé

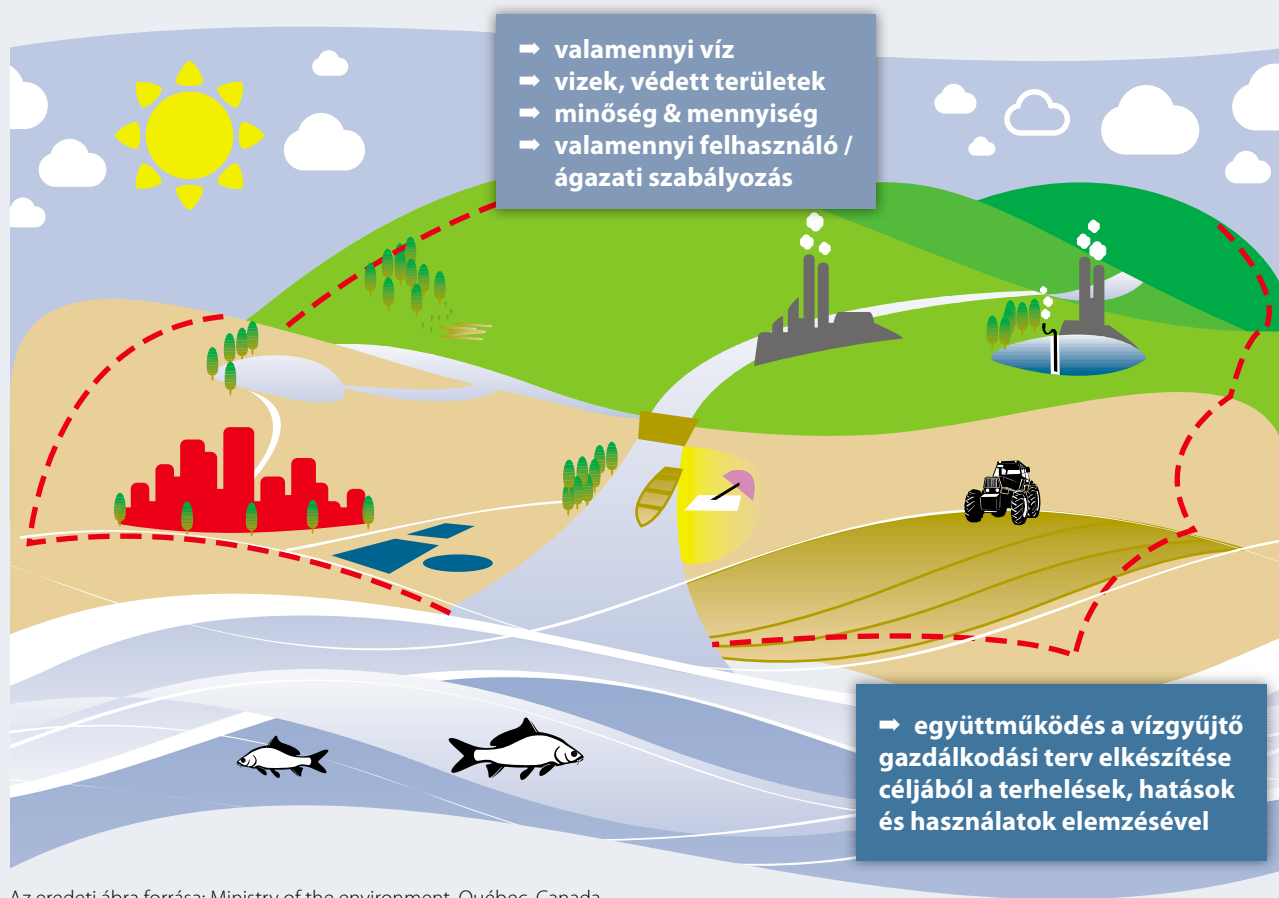
4.1. VKI mérőkövek

A felszín alatti vízről szóló új irányelv a VKI által képviselt átfogó jogszabályi keret szerves része. A végrehajtásának sikere ezáltal szorosan függ a VKI felszín alatti vízre vonatkozó részeinek, valamint a forrás jogszabályoknak a mezőgazdasági, ipari, települési és hulladékkezelési ágazatok által történő hatékony végrehajtásától. A VKI mérőkövek alábbi sora kövezi ki az utat a további végrehajtási lépések számára:

- A terheléseknek és hatásoknak a VKI 5. cikke szerinti elemzése: ezt a tagállamok már jelentették és felhasználták a „kockázatos” felszín alatti víztestek azonosítására. Ez az elemzés képezi az új irányelv kulcs elemét, mivel ez közvetlen jelentőséggel bír a küszöbértékek és a trend kötelezettségek megállapításában.
- A fent említett meghatározás alapján 2006. végére kialakításra kerültek és működni kezdtek a monitoring programok. Az adatgyűjtés szintén kulcsfontosságú szerepet játszik majd a kockázatbecslés finomításánál, ezáltal elősegítve azon anyagok azonosítását, amelyeket a tagállamoknak a küszöbértékek megállapításához figyelembe kell venniük.

- Az első vízgyűjtő gazdálkodási terv kidolgozása nyilvánvalóan a teljes VKI egyik központi mérföldköve és ezáltal a felszín alatti víz számára is az (9. ábra). Az első tervet a tagállamok 2008. végéig dolgozzák ki nyilvános konzultáció céljára és 2009 végén teszik közzé. Ezzel összefüggésben intézkedési programokat kell kidolgozni és 2012-re működtetni kell a VKI jó állapot célkitűzéseinek 2015-re történő megvalósítása céljából.

9. ábra – Integráció a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés rendszerébe

Az eredeti ábra forrása: Ministry of the environment, Québec, Canada

4.2. Az új irányelv különleges mérföldkövei

Az új irányelv különleges mérföldkövei a következőkre vonatkoznak:

- A küszöbértékek megállapítása, amit a tagállamoknak első ízben 2008. végéig kell jelenteniük. Amint az lentebb hangsúlyozásra kerül, magas szintű együttműködés szükséges annak biztosítása céljából, hogy a küszöbértékek az egész EU-ban következetes és összehasonlítható módon kerüljenek megállapításra. A küszöbértékek frissítése (a figyelembe vett anyagoké és a számértékeké) a VGT jelentések alapján lesz lehetséges.
- Az új monitoring adatokon és a meglévő információkon alapuló trendvizsgálatok. Az azonosított trendeknek elvben benne kell lenniük az első VGT-ben, szükség esetén a visszafordításukat szolgáló intézkedésekkel együtt, de elismerhető, hogy ez túl korai lehet (mindössze kétévnyi adattal) ahhoz, hogy ezekről megbízható jelentést lehessen készíteni. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a trendek valószínűleg csak az VGT végén, 2015-ben kerülnek jelentésre. Ez nem vonja maga után azt, hogy az intézkedéseket nem kell végrehajtani azelőtt, mivel ezek valószínűleg pozitív hatással lehetnek a szennyezési trendekre.
- Egy másik különleges mérföldkő az irányelvnek a tudományos fejlődés eredményei alapján a tervek szerint 2013-ban történő felülvizsgálatára vonatkozik.

4.3. Támogató útmutatók – végrehajtási együttműködés

Amint az fentebb hangsúlyozásra került, a hatékony végrehajtás a tagállamok környezetvédelmi ügynökségei vagy minisztériumai, a különböző (mezőgazdasági, ipari és települési) ágazatokat képviselő érintett felek, nem kormányzati szervezetek (NGO-k), a tudományos közösség és az Európai Bizottság közötti magas szintű együttműködéstől függ majd. A tudatosság ezáltal a VKI 2001. óta működő (lásd a 2.3.3. fejezetet) Közös végrehajtási stratégiájának középpontjában áll. Ezzel összefüggésben a Felszín alatti víz munkacsoport több mint 80 szakértőt foglal magába, akik évente kétszer üléseznek a legjobb gyakorlatra vonatkozó információk kicserélése, a végrehajtás technikai nehézségeinek megvitatása és útmutatók készítése céljából. Ez a munkacsoport 2002. óta aktív, segítve a Bizottságot a 2003-ban közzétett irányelv javaslat kidolgozásában. Ezt követően a 2006-ban közzétett útmutatók elkészítésére összpontosította az energiáját, nevezetesen a következőkre:

- felszín alatti víz monitoring útmutató, gyakorlati információ biztosítása a VKI felszín alatti víz monitoring előírásairól;
- védett területek útmutató, a VKI felszín alatti víz rendelkezései és az ivóvíz szabályozási keret közötti kapcsolatok tisztázása céljából;

- útmutató a „közvetlen és közvetett” bevezetés kifejezések tisztázásához, melynek célja ajánlások biztosítása arra vonatkozóan, hogyan kell intézkedéseket hozni a szennyező anyagok felszín alatti vízbe kerülésének megakadályozására vagy korlátozására.

Egyéb összeállítás alatt álló, ill. tervezett útmutatók, melyek különösen a következőkre vonatkoznak:

- Megfelelési problémák, beleértve a küszöbértékek megállapítására és a megfelelési követelményekre vonatkozó ajánlásokat, valamint a trend azonosításra és visszafordításra vonatkozó műszaki leírásokat. A megbeszélések egyaránt vonatkoznak a kémiai és a mennyiségi állapot szerinti megfelelésre.
- Földhasználat és felszín alatti víz, a mezőgazdasági szabályozási keret (beleértve a KAP reform szerinti kereszt-megfelelést), valamint a nagyméretű szennyezett területekre vonatkozó rendelkezések közötti kapcsolat tisztázása. Ez a dokumentum fogja tárgyalni a klímaváltozási szempontokat, és ezek lehetséges hatását a felszín alatti víz kezelésére is.

4.4. A kutatás támogatása

Az Európai Uniót létrehozó szerződés megemlíti, hogy a Kutatási keretprogramoknak két fő stratégiai célkitűzést kell szolgálniuk. Elsőként tudományos és technológiai alapot biztosítanak az ipar számára és elősegítik annak nemzetközi versenyképességét. Másodikként előmozdítják a tudományos tevékenységet az egyéb EU-s politikák támogatására. Ebből a célból a keretprogramok a problémák megoldása és a társadalommal szemben felmerülő fő szociális és gazdasági kihívásokra való válaszadás céljából kerültek kialakításra. A Kutatási keretprogram (FP) az Európai Unió fő eszköze a kutatás és a fejlesztés pénzügyi támogatására. A hatodik FP 2006. decemberében zárult le, a jelenlegi kutatási program a hetedik FP, amely 2007. januárjában indult és 2013 végéig tart majd¹⁹.

Az FP6 volt a Bizottság válasza a 2000. évi Lisszaboni Csúcstalálkozóra, amely megkövetelte az európai kutatás jobb kihasználását egy belső tudományos és technológiai piac (az Európai Kutatási Terület) létrehozása által. A szabályozási anyagokat kidolgozók által megfogalmazott kutatási igényekre válaszul a 6. FP megnyitotta a lehetőséget „testre szabott” projektek támogatására. A felszín alatti vízre vonatkozóan ez a BRIDGE projektet eredményezte (jelentése a „Background cRiteria for the IDentification of Groundwater thrEsholds” – háttérkritériumok a felszín alatti víz küszöbértékek megállapításához), amelyet a tagállamok által a felszín alatti víz küszöbértékek megállapítására alkalmazandó közös módszertan kifejlesztésére terveztek (ezáltal közvetlenül támogatva az újonnan elfogadott Felszín alatti víz irányelvet)²⁰. Az összegyűjtött

¹⁹ 7th Framework Programme for Research and Technological Development (2007-2013)

²⁰ BRIDGE Project, http://ec.europa.eu/research/fp6/ssp/bridge_en.htm

ismeretek alkotják a 4.3. fejezetben említett útmutató elkészítésének magját (10. ábra). Ez a projekt csak egyike a számos egyéb, a 6. Keretprogram szerint végrehajtott támogató K+F projektnek. Az EU által a támogatott projektekre vonatkozó információ, beleértve a vízzel kapcsolatos projekteket is, elérhető a CORDIS-on²¹.

10. ábra – A felszín alatti vízminőség osztályozásának elemei a (6. Kutatási Keretprogramból finanszírozott) BRIDGE projekt alapján

A hetedik keretprogramon belül (melyet hivatalosan 2006 decemberében fogadott el az Európai Parlament és a Tanács) a környezetvédelemnek (beleértve a klímaváltozást) 1890 millió eurós költségvetése van a 2007-2013 időszakra (az 50.521 euró teljes költségvetésen belül). Ez kiterjed a vízzel összefüggő kutatási tevékenységi körre, mely tevékenységek közül néhány közvetve vagy közvetlenül támogatja az új Felszín alatti víz irányelv végrehajtását. A 2008. évi pályázati felhívás tartalmaz egy, a „felszín alatti víz rendszerek”-re vonatkozó témát, amely arra van kitalálva, hogy kielégítse a felszín alatti víz rendszerek működésére vonatkozó új tudományos ismeretek iránti igényt, különös tekintettel az irányelv 2013. évi felülvizsgálatára.

²¹ CORDIS, <http://cordis.europa.eu/>

4.5. Kapcsolat a nemzetközi szövetségekkel és programokkal

A VKI Közös Végrehajtási Stratégiája alapján a Felszín alatti víz munkacsoport együttműködik az UNESCO Nemzetközi hidrológiai programjával (IHP) információcsere céljából és biztosítandó, hogy a helyes felszín alatti víz gazdálkodási gyakorlat megfelelően elterjesztésre kerülhessen²². Ebből a szempontból különösen érdekesek a felszín alatti víz szennyezésre és a határokon átnyúló vízáradókra vonatkozó módszertani iránymutatások és áttekintések, amelyek elérhetők az IHP-UNESCO honlapon. Ezek az iránymutatások különösen lényegesek a jövőbeni felszín alatti víz irányelv végrehajtásáról szóló EU útmutatók jelenlegi tervezéséhez.

A C Munkacsoport révén további kapcsolatok vannak kiépítés alatt az érintett felek szervezeteivel, melyek az ipari és a mezőgazdasági ágazatokat valamint a civil társadalmat, a tudományos közösséget és a tagállamok környezetvédelmi ügynökségeit/minisztériumait képviselik. Aktív információcsere történik a nemzetközi szövetségekkel is, úgymint a Hidrológusok Nemzetközi Szövetségével (IAH), az Eurogeosurveys-el, az Európai Víz Szövetséggel (EWA), a Nemzetközi Felszín alatti vízkészlet Felmérő Központtal (IGRAC) és az ipari ágazatokat (pl. CEFIC, EUREAU, Eurometaux, COPA-COGECA, stb.), valamint az ökológiai érdekeltségű csoportokat (Európai Környezetvédelmi Iroda) képviselő szervezetekkel.

²² http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/groundwater/scienc_tec/links/index_en.htm

5.

A következő lépések

A következő években aktív, több ágazatot és tudományágot bevonó együttműködés szükséges a megfelelő felszín alatti víz gazdálkodási rendszer EU szintű fejlesztésének biztosítása és az új irányelv hatékony végrehajtásának garantálása céljából. Ez nagymértékben, de nem kizárólagosan a különböző környezetvédelmi politikák hatékony integrálására támaszkodik. Az integráció döntő szerepet játszik a kutatási inputok (a kutatási eredmények hatékony továbbítása a politikai döntéshozóknak), a gyakorlati ismeretek és a szemléltető, ismertető tevékenységek megosztása szempontjából is. A Felszín alatti víz munkacsoport (WG C) keretében történő, nagyméretű kutatási fejlesztésekkel társuló együttműködés egyedi lehetőséget jelent egy tudásalapú, felszín alatti vízre (kémiára és mennyiségre) vonatkozó jogszabályi keret kialakítására, úton az irányelv 2013-ban történő felülvizsgálata felé.

Melléklet: Szójegyzék

BRIDGE	Háttérkritériumok a felszín alatti víz küszöbértékek megállapításához (Background cRiteria for the IDentification of Groundwater thrEsholds)
CIS	Közös Végrehajtási Stratégia (Common Implementation Strategy)
GWD	Felszín alatti víz irányelv (Groundwater Directive)
VGT	Vízgyűjtő gazdálkodási terv (River Basin Management Plan)
VKI	Víz keretirányelv – a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló irányelv (Water Framework Directive)
WG C	C Felszín alatti víz munkacsoport (Working Group C on groundwater)

Comisión Europea

Protección de las aguas subterráneas en Europa

Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

2008 – 35 pp. – 21 x 21 cm

ISBN 978-92-79-09822-2

ISBN 978-92-79-09822-2

